

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Götheborgste

SPIDNE.

 Lördagen, den 6 December, 1766.

Ränge hafwa wältänkte Götheborgare syflöfadt sig med at uplöfa bästa sättet, at rädda både sig och medborgare, wid beklageliga, och denna tättbebodda staden, nästan ständigt, hotande elds- wäddor: den tröga werkställigheten wisar likwäl, at ej största delen förtjenar namn af wältänkt. Om ej altid de bäste och nyttigaste inrättningar uptänkas af de förmögnare; så hör likwäl dem altid til at börja werkställigheten: den fattige fruktar, och blir ofta, wid en god sak, mållös, när den myndige öppnar munnen, och på detta sättet stannar mången sak i sin början. Föga heder för Swänske män, at utlämningar ej allena se oß slumra i de angelägnaste göremål, utan ock draga där af en betydande fördel! Jag får wid detta tilfälle meddela et bref, som från en okänd hand blifwet mig tillsändt.

Min Herre!

En Kiste, som nyligen utkommet från trycket, under namn af Project til Brandt-förja-
 Ccc Brings

Prings inrättning i Göteborg, kan ej undgått er upmärksamhet. Jag wet at min Herre ej mer än jag är husegare; men tror likwål, at wi låra med lika förundran märkt, at en så angelägen sak kunnat vara så länge under öfwerwägande, och utan all werkställighet hos et Borgerskap, som lyser af så många och betydande mån, hwilkas efterdomen almånheten snart skulle följa. Sant är, at til denna inrättning fördras mogen öfwerlägning; men så är den, ehuru wigtig, likwål icke af annan beskaffenhet, än at et ånteligt beslut kan fattas.

Jag misstänker ej en förmögen för det selet at vara lika nögd eller slummeraktig, ej heller någon annan för at vara så kår i egna förslag, at en så angelägen sak skulle hindras blott för det, at tänkande medmänniskor ej til alla delar gillade densamma. Mån det då är almånhetens owilja, som hindrar werkställigheten?

Men hwarsföre frågar jag, och går ifrån mit ämne, som är at ytra mina tankar öfwer hellska inrättnings sättet, fri från den förmåtenheten at påtruga någon, minst almånheten, mit tycke.

Då jag nu lägger til grund, at alla inrättningar, som påskyta et Samhälles wälfärd, böra, så wida mögeligt är, ega bestånd för framtiden; så följer ock, utan mycket huswudbrott, at den nämnda brandförsäkringen ej bör inskränkas inom wissa år, men däremot hafwa sitt assende på hela framtiden; ej heller annorlunda til Stadeslöshets hållande, än at hus för det afbrända uppsattes til det wärde,

de, hvarföre det olyckada waret försäkradt; ty derigenom blifwa tomterna bebyggda, och således ändamålet vunnet. Det bör altså blifwa en ny § uti reglementet, som förmenar creditorene den rättighet, at med tomtens och tillika stadens ödesmål, utfordra det försäkrada capitalet. Därjämte bör denna inrättning, såsom utstald för skador, i sin början ega den styrka, at lidande, om ock desse skulle blifwa flere, kunna få den dem försäkrada årsättning, hwilken likwäl borde wara af nyligen nämnda beskaffenhet; at förtiga det denna Brandförsäkring ej bör hindra andra nyttiga anstalter, och än mindre skada någon til sin wälfärd.

J anseende härtill, kan, efter mitt tänkesätt, en inbördes, så kallad, association til skadeslöshets hållande, husegare imellan, om ock ej högre än til en femtedel af husets wärde, icke wara det lämpeligaste sättet, så länge mindre förmögne, och snart sagt, medellöse utgöra större delen af husegare; ty härigenom bleswe egendomarna, genom contoirets förmåns rätt, så graverada, at de, som icke egde pengar af sig sjelfwe, eller woro i den försättning, at kunna ställa borgen; men, i anseende til sin näring, behöfde egna hus, aldrig skulle komma därtill, genom en lemnad intekning, som nu, då man i Hamburg eller Amsterdam tager och får försäkring: at förtiga den dubla osägenhet, det medförde, om husegare skulle stå sin egen fara för en femtedel, hvarigenom två femtedelar altid bleswe osäkra för en

långiswäre. Desutan såsom tusende swärigheter nu möda dem, som i detta ämne begära penningelån; så skulle det wist då bliwa omögeligt; emedan ingen skulle utlemna redta penningar mot säkerhet i en egendom, som dels tilhörde Försäkrings-Contoiret, dels stod i fara, at rent af förloras, eller ock, at genom andra tillfälligheter kunna til wärdet förminsas, hwilket senare lätteligen kunde hända wid en swär eldswåda; ty många medelöses hus skulle då, i krig af annan tilgång, bliwa salda; så wida 20 pro Cent då på en gång skulle utbetalas. Låt ock wara at inge andre skulle så wara husegare än de, som hade något at widwåga. Mån intet, äswen ibland dem, många more, som sinne gå ifrån sina hus, i nämnda belägenhet? Hwilke skulle wäl då köpa hus, i synnerhet de smärre, och til hwad pris bleswo de wäl sälde? Mindre då än nu skulle någon lägga sig til mer än en fast egendom; om ej för halswa wärdet. Wore det icke smärtesult för den det träffade, at på en gång sakna både hus och en, genom mångårig möda förwårswad, egendom, at därigenom göra andre, och, kan hända, flere bemedlade, Padeslöse?

Men jag går förwida, ehuru jag hade ännu något at påminna, och tilstår upriktigt, at jag anser den sista plan, uti omrörda utkomna Skrift, för den bästa, hwartil mina Skäl äro följande: Först eger Cassan styrka til sin början, och för det andra winner hon det samma oförmårkt, utom de mindre förmögnes synnerliga känning; så at

om

om inga betydliga Skador på flera år hända, det Gud gifwe! kan Cassan omsider wara uti det tillstånd, at ej allena den uti denna plan faststälta gravation af 10, 7 och en half, och 5 pro Cent husets värde aldeles försvinner, utan ock den för denna senare utsatta räntan af 6 pro Cent.

Jämte nu det, at denna Cassans förmånsrätt är drageligare än den förra, och således af mången, i wädelig händelse, förr med lösdören, samt andra tilgångar, skulle kunna betalas; fölgaftligen ej heller blifwer så betydlig uti långiswärens ögon; så så både närwarande och tilkommande husegare, efter sistnämnda plan och sätt, bidra ga til denna inrättning; i stället för at efter den förra eller den så kallada Associationen, tyngden och Skadan endast skulle falla på dem, som hade den olyckan at wara husegare, då eldswådan timade; när däremot mången undgick at betala et öre härtil, ehuru han likwäl, för sin tid, waret om årsättning för sin fasta egendom, i olycksfall, säker.

Den nämde planen synes mig ock, til Skilnaden stenhus och trähus imellan, wara efter billigheten, på det nogaste, jämfad.

Jag går i god för, at denna inrättning af almänheten gillas, och at förening, genom de flestes underskrifter, straxt winnes; så framt tillika blifwer faststält; at de penningar, som uti denna Cassa insluta, enligt inrättningen af de öfriga nu härwarande almänna Cassor, blifwa til Stadens Inwånare, emot wederkäftig borgen, förräntade;

lå länge någon af dem lån söker, och det sednare ställa kan.

Sjelfwa billigheten ligger ock til grund för detta påstående; ty ingen lär neka, at ju det Borgerskap, som Stuet tilsamman medlen, bör ega måsta rättigheten at få nytja den; då all säkerhet ställes: ho wet om icke denna knut hindrade den subscription, som sist war å färde?

Tiden tillåter mig nu icke, at upträcka för min Herre mine tankar, och små anmärkningar öfwer de öfriga, uti nämnda utkomna skrift, förekommande förenings-puncter: icke heller wil jag wäga at denna gången widröra den frågan: om icke jämwäl alt hyresfolk, eller de som lega hus i staden, billigt borde bidraga något til denna inrättning?

Framdeles torde jag så utra mig öfwer det som nu blifwer efterfatt. Förblifwer en

Wälmenande Medborgare.

Lärda Nyheter.

Götheborgs Gymnasium fick den 29 i nästledne månad, en ny och älskad lärare. Kongl. Hofpredikanten, Herr Magister Martin G. Wallenstråle, försvarade, på nämnda dag, sin wakra disputation om Historiens nytta i Sedolåran, et ämne så mycket bättre aspaffadt, som Herr Författaren fick tillfälle at wisa sin grundeliga insigt uti ewånne på hans lott falna Wetenskaper, här wid Lärarhuset.

Lärohuset. Förmedelst Högwördige Herr Doctor och Biskopens fränwaro, insattes Herr Hospredikanten, efter disputationens-acten, af då warande Rector Gymnasii, Herr Doctor Joh. Rosen, under wanliga högtideligheter, til Historiarum & Moraliu[m] Lector. Herr Hosprädikanten hade knapt emottaget sit nya ämbete, förr än Herr Doctor Rosen, under wanliga ceremonier äfwen lade tyngden af Rectors ämbetet på hans skuldror. Wårt Lärohus fick altså på en dag både en wärdig lector och Rector uti en Person. Jag får anmärka, at wårt Gymnasium, för än nu, ej haft någon Adelsman til offentlig lärare; och denne år ock så mycktt lärare, som Hans egna förtjenster upsläwa så tydeligen minnet af Hans store Faders.

Små Kyrko-tidningar.

I Domkyrko-Församlingen födde 3 gosse- och 3 flicko-barn: Wigde Arbetskarlen Gabriel Jacobson och Pigan Maja Olofsdoter: Döde af ledne Skräddaren Stråhlmans Enka, Johanna Lindberg, af tårande sjukdom, och 1 barn af slag.

I Tyska Församlingen födt 1 barn.

I Kronhus-Församlingen födt 1 barn: Wigde Soldaten Peter Swahn och Pigan Anna Christina Möller, Dito Anders Törnberg och des trolofwada Fästewinna Martha Jonsdoter: Döde 1 hustru af feber, och 1 barn af maghsuka.

Runde

Kundgörelser.

På de, i första kundgörelsen N:o 48, rörde Auctorens wagnar, önskas tillika, at den obekante önskaren så mycket mer för almänheten dölj^{er} sig, som hans credit, om han har någon, kunde råka til åsventyres i wåda; och man ogerna samtycker til en målsman, som icke wäl wet, at werket prisar måstaren, och at en wara kan både holla prof, och blifwa begärlig, ånslönt hon kommer från ofända händer.

En handste utaf rådjurshud är på gatan förlo-rad: den som honom funnet, kan genom mig, få honom uti egarens händer, hwarest utlofwas wedergålning.

Nyligen infomna grå Capusiner-årter finnas til köps, för billigt pris, hos Handelsmannen Herr Hans Ellgren.

Den 30 denna månad blifwer sammankomsten wid den här uti Göttheborg inrättade Enke- och omyndiga Barns Underhålls - Cassa, då Herrar Pränumeranter kunna betala pro Tent wid sammankomsten, som blifwer på Stads-huset uti Herrar Stadens Äldstes rum, klockan 2 eftermiddagen, hwarest en och hwar, som behagar deltaga uti denna fördelagtiga inrättning, kan sig antefna låta.

Et par wäl fodrade orar utbjudes til salu; närmare underrättelse på Boktryckeriet.